

maa det siges, at han ingeniunde — saaledes som desværre eller ret almindeligt for Byhistorikerne — har ladet sig nøje med det Materiale, der laa lige for Haanden, men efter Evne søgt at underbygge sin Fremstilling paa en god og solid Maade. Jævnside med de stedlige Arkivalier, der naturligvis for de senere Tider maa være Hovedkilden, er der da ogsaa benyttet et stort Materiale hentet andetsteds fra, trykt saavel som utrykt.

M. M.

Kr. Erslev: *Det sekstende Aarhundrede* (1910) er første bind af Erslev og Fridericia's *Den nyere Tids Historie*, som skal forbinde de to forfatteres fremstillinger af middelalderen og den nyeste tid.

Både som lærling og som lærer har jeg atter og atter gennemarbejdet Erslevs „Middelalder“, og min første glæde ved den bog er ikke bleven svækket. Den giver alt hvad en lærebog skal give og levner plads for læreren i modsætning til de moderne lærebøger i historie, der vil være både lærebog og håndbog, og som hverken duer til det ene eller det andet.

Foreliggende fremstilling af det 16. årh. viser, at der kan skrives en bog, der på en gang er lærebog og håndbog. Den har „Middelalderens“ skematiske fasthed, men den har tillige levende personligheder og malende tidsbilleder. De, der har villet påstå, at det skortede de moderne historikere af den kritiske skole på ånd — eller var det på en åndelig opfattelse af historien — bør læse denne bog af en af denne skoles mestre. Uden åndrigheder eller åndigt jageri bæres den, jævnt og roligt, af en åndfuld opfattelse af de forskellige foreteelser. Læs fremstillingen af højrenæssancen i Italien, af Machiavelli og af reformatorerne. Tidens teologiske side er ikke mindre forstående skildret end den politiske, og slagbillederne fra Pavia og Roms belejring er gjort med en kunst, som man ikke ventede hos en moderne radikal historiker. Erslev skildrer det krigerske som en født militær, og hans kunstneriske ævne kommer mere i sving ved dette end når den rører ved det kulturhistoriske.

.. Tyngdepunktet i nærværende fremstilling er det politiske;

den moderne social-økonomiske skole vil måske nok savne noget i den, Erslev kender og tager hensyn til dennes arbejder og synspunkter, men de farver ikke helheden. — Næppe nogen tid er menneskets kundskab bleven udvidet i den grad som i det 16. årh., det begynder at finde sin plads midt i uendeligheden. Tidens storslagne personligheder præges på en gang af det faste og det svimlende. Den moderne kapitalismes tidsalder begynder, kommunistiske og socialistiske teorier fødes udaf de økonomiske forhold og finder næring hos de jødiske profeter og i ny testamente. Menneskerettighederne, som en lille forfulgt skare i middelalderen holdt i hævd, syntes at skulde blive alle de germanske folks ejendom med Luthers skrifter fra 1520, men de måtte søge fristed i Holland og i England og til sidst i Nordamerika med puritanerne.

Et udtryk fra gamle laugsskråer falder mig paa sinde: ærligt og loyalt. Det er et ærligt og loyalt kunstværk, Erslev her har ydet. Sådant arbejde ydes der ved Københavns universitet. Bedre får man det ingen steder.

L. Moltesen.

Der er for nylig udkommet to tyske bibliografiske Skrifter af Interesse. Det ene er Paul Herre; *Quellenkunde zur Weltgeschichte, unter Mitwirkung von A. Hofmeister og R. Stübe* (Leipzig, 1910). Det tilsigter en orienterende bibliografisk Oversigt over alle Tidsalderes og Landes historiske Litteratur, efter Oplysning i Fortalen nærmest i den Maalestok som ved tyske Universiteter gives i de „almindelige“ Forelæsninger. Den synes omhyggelig gjort; at vi Danske maa stille beskedne Fordringer med Hensyn til Omtalen af vor Litteratur, er vi jo vante til. Det kan fuldt ud billiges, at Forf. ikke ved enkelte Bemærkninger har villet give nogen Kritik af de anførte Værker; men det kunde sikkert have været nyttigt og vist næppe have taget altfor megen Plads, hvis der var henledet Opmærksomhed paa de vigtigste Anmeldelser af vedkommende Værk; der kunde derved være givet Vejledning om hvilke Bøger der har Interesse eller ikke. Slavisk og magyarisk Litteratur er helt udeladt. I meget er Dahlmann-